

Motion till riksdagen 2019/20:621

av **Patrick Reslow m.fl. (SD)**

Svensk gymnasieskola och vuxenutbildning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning ska få ett statligt huvudmannaskap och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gymnasieskolan behöver starka rektorer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förkorta de praktiska gymnasieprogrammen till två år och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ämnesbetyg och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersätta den kursutformade gymnasieskolan med en ämnesutformad och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad och förtydligad studievägledning i gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att universitets- och högskolelärare ska ha möjlighet att undervisa på gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ungdomar som inte blivit anställningsbara en andra chans genom s.k. teknikbrygga med två terminers gymnasiestudier samt en termin betald praktik och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa två nivåer i introduktionsprogrammet Språkintröduktion på gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på fristående skolor och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra organisationen och inriktningen inom vuxenutbildningen och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta krav på sfi-undervisningen inom vuxenutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särbegåvade elever i svensk gymnasieskola och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Som ett litet och exportberoende land är det viktigt att Sverige är en världsledande kunskapsnation. När ett flertal asiatiska länder satsar hårt på utbildning kopplat till teknologi, måste även Sverige anstränga sig mer för att ha en skola i världsklass. Utvecklingen i Sverige har tyvärr tenderat att gå åt fel håll. Från att svensk grund- och gymnasieskola en gång har varit något som övriga västeuropeiska länder såg som ett föredöme och framgångsexempel, står svensk skola idag inför en rad problem som måste åtgärdas om vi vill fortsätta vara en kunskapsnation av rang.

En lång rad internationella undersökningar visar en negativ utvecklingslinje över tid vad avser prestationer och kvalitet. Det gäller exempelvis kunskapsutvärderingen PISA (Programme for International Student Assessment) och den internationella jämförande studien Timss (Trends in International Mathematics and Science Study). Att lösa problemen kommer att ta tid och några snabba resultat är inte att vänta, men arbetet med att reformera det som gått fel måste likväl påbörjas. Några områden som behöver kraftfulla åtgärder kan identifieras: genomströmningen, ordningsproblematiken, bristande förkunskaper och kopplingen till universitet, högskolor och arbetsliv.

Först och främst måste det ställas högre krav på de elever som lämnar grundskolan och söker sig till landets gymnasieutbildningar. Grundskolan måste överlämna eleverna med tillräckliga baskunskaper så att inte gymnasieskolan blir reparationsverkstad för det som grundskolan inte lyckats med. Problemet med glädjebetyg i grundskolan innebär också svårigheter för elever att klara gymnasiestudierna. Gymnasieutbildningen ska präglas av bildningsideal och högt ställda förväntningar på eleverna. Ambitionsnivån behöver därför höjas generellt. Mer måste till än svepande målsättningar om att ”fler elever ska nå målen”. Gymnasieskolan måste också bli betydligt bättre på att utbilda särbegåvade elever.

Grundskolans ordningsproblem har dessvärre smittat av sig på gymnasieskolan. Exempelvis finns allvarliga brister i ordning och studiero även på gymnasieskolorna – på många håll är skolmiljön stökig och otrygg. Det är oacceptabelt. Skolan ska ses som vilken arbetsplats som helst – arbetsmiljön ska vara lika god som på andra arbetsplatser. Elever som mobbar och hotar andra elever eller lärare ska omgående flyttas och lärarna ska ges alla verktyg som behövs för att hålla ordning.

Gymnasieskolans kunskapsuppdrag och utbildningens koppling till arbetsmarknadens behov eller fortsatta studier måste bli tydligare. Arbetsmarknaden behöver kvalificerad arbetskraft och Sverige behöver få fram fler världsledande forskare. Studie- och yrkesvägledningen måste bli tydligare och vassare för att styra in eleverna på lämplig utbildning. Gymnasieskolan behöver utveckla ett starkt samarbete med det lokala näringslivet för att ytterligare förbättra relationerna med arbetslivet och framförallt teknikföretag. Det är önskvärt med en tidig utvecklingslinje för eleven, att skolan är förväntansfull och ansvarsfull och att tydliga krav ställs.

Ledarskapet behöver vara tydligt och läraryrket ska vara eftertraktat. En hög kunskapsnivå med tydliga kunskapskrav och återkommande kvalitetskontroller ska säkerställas.

Vuxenutbildningen är starkt kopplad till gymnasieskolan. Sverige är unikt med det utbildningsväsende och de möjligheter vi har till vidareutbildning som vuxen. Där utbildning, arbetsmöjligheter, studievägledning eller elevers egna val inte matchats fyller vuxenutbildningen en viktig plats. Praktiska gymnasiestudier ska kunna kompletteras med ett år på vuxenutbildning för att läsa in högskolebehörighet. Som vuxen ska det också vara möjligt att byta inriktning. Vuxenutbildningen behöver vara väl utbyggd och organiseras om och satsningar görs där brister finns på arbetsmarknaden. Vuxenutbildningen får däremot aldrig bli en ursäkt för att inte ta ansvar för studierna under gymnasietiden. Sfi (svenska för invandrare) fyller viktiga funktioner, men kraven i utbildningen måste skärpas betydligt.

Staten som huvudman för gymnasieskolan och vuxenutbildningen

1. Den svenska skolan är en nationell angelägenhet och utgör en omfattande del av den svenska välfärden. Den svenska gymnasieskolans utveckling efter kommunaliseringen har inte varit tillfredsställande. Gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen ska därför, liksom grundskolan, ha staten som huvudman så att skolor får mer enhetliga förutsättningar för sin verksamhet och för att kunna hålla en jämn och hög kvalitetsnivå. Detta ger elever, rektorer, lärare och annan skolpersonal mer likvärdiga förutsättningar och ökar möjligheterna till planering och genomförande av verksamheten. Flera vinster är att det förbättrar utgångspunkterna för kontroller, uppföljning och återkoppling samt medverkar till återupprättande av statusen för skolan i stort och för lärarprofessionen. Kommuner får därigenom bättre översyn av sina skolverksamheter.

Sverigedemokraterna har drivit frågan om ett statligt huvudmannaskap för skolan under lång tid och beklagar att det ännu inte är infört. Regeringen har genom den så kallade januariöverenskommelsen beslutat att utreda ett så kallat återförstatligande av skolan men har inte varit enhällig. Det är även oklart vad "förstatligandet" i så fall ska omfatta, när utredning ska ske och vad det resulterar i. Faktiska, tydliga åtgärder är istället det som behövs för att förbättra förutsättningarna i skolan.

Gymnasieskolan behöver starka rektorer

2. Det är viktigt att rektorer har såväl ledarskapskompetens som pedagogisk kompetens. Enligt 2 kap. 2 § skollagen (2010:800) får enbart den som genom utbildning och erfarenhet förvärvat pedagogisk insikt anställas som rektor. Det kan men behöver inte innebära att den person som erhåller en rektorstjänst ska ha arbetat som lärare för att få en rektorstjänst. Rektorn har en ledande funktion att fylla; huvuduppgiften är att leda verksamheten. Genom ett nära samarbete med lärarkollegiet kan rektorn skapa förutsättningar för detta att utveckla den pedagogiska verksamheten.

En rektor ska också kunna göra karriär enligt samma karriärtjänstmodell som Sverigedemokraterna förespråkar för lärare. Lärare ska inom sin karriärtjänst kunna avancera och få tjänst som rektor. Rektorer ska liksom lärare kontinuerligt fortbilda sig.

Förkorta de praktiska gymnasieprogrammen till två år

3. Gymnasieskolan i Sverige har stora problem med att många elever inte fullföljer sina utbildningar. Många elever hoppar av skolan helt och hållet eller lämnar den med stora luckor i betyget. Detta är ett mycket stort problem, inte minst eftersom konkurrensen på arbetsmarknaden är stor, men också för att det i dag är regel snarare än undantag att det krävs en genomförd gymnasieutbildning för att erhålla ett arbete. En del ungdomar vill snabbt ut på arbetsmarknaden och börja försörja sig själva. Alla ungdomar är däremot inte motiverade att studera teoretiska ämnen på gymnasiet. Genom att i praktiken tvinga dessa ungdomar att läsa treåriga program bidrar det nuvarande systemet till att fler ungdomar hoppar av gymnasiet. De tvååriga praktiska gymnasieprogrammen med minskat teoretiskt innehåll ska därför återinföras. Den som så vill kan sedan bygga på sin tvååriga utbildning med ett tredje år och därigenom stärka sin teoretiska profil.

Inför renodlade ämnesbetyg

4. Det nuvarande systemet med kursbetyg skapar onödig stress hos eleverna. Det försvårar även kunskapsinhämtningen för den elev som halkat efter under ämnets första kurs. Inte minst gäller detta ämnet matematik. Det är viktigt att ämnesbetyg återinförs. Renodlade ämnesbetyg ger större möjligheter att förbättra resultaten för eleverna inom enskilda ämnen.

Enligt januariöverenskommelsen ska betygssystemet reformeras genom att justera reglerna för sammanvägningen av olika delmoment inom ett betyg i ett ämne, så att ett enstaka lägre resultat i ett delmoment i ett ämne oftare kan kompenseras med goda resultat i andra moment. Enligt överenskommelsen ska detta utredas 2019–2020 och träda i kraft i juli 2021. Detta är inte tillräckligt. Sverigedemokraterna driver en skarp linje med en tillbakagång till ämnesbetyg.

Ersätt den kursutformade gymnasieskolan med en ämnesutformad

5. Ett renodlat ämnesbetygssystem förutsätter att den nuvarande kursutformade gymnasieskolan avskaffas. Vi anser att det skulle stärka kunskapsprogressionen att återgå till det system som fanns tidigare. Det är oroande att diskussionen kring kursbetyg inte verkar ta sikte på den kursutformade gymnasieskolan.

Utökad och förtydligad studievägledning

6. En så effektiv matchning av arbetskraft och arbetsmarknad som möjligt är av stor vikt. För att kunna skapa en högre grad av matchning måste därför studievägledningen och yrkesvägledningen stärkas och effektiviseras. Elever behöver få möjlighet och stöd i att hitta rätt i valen av vidareutbildning till framtida yrkesväg. Studie- och yrkesvägledarnas roll och ansvar behöver förtydligas och samordnas, kompetensutveckling behöver möjliggöras och digitalt vägledningsstöd behöver utvecklas.

Gymnasieskolan ska ha stark koppling till universitet, högskolor och arbetsmarknad. Det är av vikt att skolans olika professioner samverkar inom områden som berör yrkeslivet och de områden som studie- och yrkesvägledare ansvarar för.

Universitets- och högskolelärare ska ha möjlighet att undervisa på gymnasiet

7. Banden mellan gymnasium, universitet och högskola måste stärkas. Många universitet och högskolor har ämnesskickliga och erfarna lärare som skulle bli en tillgång på gymnasiet där det råder brist på lärare i matematik, teknik och naturvetenskapliga ämnen. Tyvärr föreligger byråkratiska hinder för detta eftersom lärarna på universitets- och högskolenivå kan sakna formell behörighet att undervisa på gymnasiet. Dessutom finns en sorts tröskel i det faktum att gymnasierna finansieras kommunalt medan högskolorna finansieras av staten. Löneläget är som regel också lägre på gymnasiet.

Incitament ska därför ges att underlätta för kvalificerade lärare från universitet och högskolor så att dessa får möjlighet att undervisa på gymnasiet. Efter lämplighetsprövning och en kortare introduktionskurs skulle de kunna erbjudas möjligheten att med bibehållen lön delta i undervisningen på gymnasiet som behöriga lärare. Denna undervisning kan kombineras med forskning och ordinarie undervisning på universitets- och högskolenivå.

Ge ungdomar en andra chans genom teknikbrygga

8. Det har rapporterats att det kommer att uppstå ett dramatiskt underskott på över 100 000 förvärvsarbetande personer med industriutbildning på gymnasial nivå, fram till år 2035. Därför behövs en satsning på att få fram fler gymnasieingenjörer. Det tekniska området är viktigt eftersom teknologi och innovationer inom teknologi bidrar till skapande av bättre förutsättningar för problemlösning i samhället. Det innebär även goda bidrag till forskning, utökad konkurrensförmåga för Sverige internationellt samt nationellt utökad industri och utökade jobbmöjligheter.

Många ungdomar väljer utbildning utifrån de val kompisarna gör eller vad de flesta andra, kanske av ren slentrian, väljer. Det har visat sig att alltför många ungdomar i dag väljer rent teoretiska utbildningar, där arbetsmarknadens behov inte står i proportion till antalet elever som väljer dessa inriktningar och där en del elever tröttnar eller upptäcker att detta inte passar dem, med avhopp som följd.

Dessa ungdomar ska ges en andra chans att bli anställningsbara i industrin genom en så kallad teknikbrygga. Det innebär att man under två terminer stärker sina kunskaper i teoretiska och praktiska ämnen varefter man får en termin betald praktik hos en lokal industri. De första terminerna bör styras upp i gängse kommunal regi men staten skjuter till medel för praktikperioden. Vissa ungdomar kommer därigenom att erhålla behörighet att söka sig vidare till högre utbildningar. Huvudsyftet är att generera gymnasieingenjörer som kan anställas och vidareutbildas inom industrin.

Nivåindela språkintroduktionsprogrammet

9. Gymnasieskolan har fyra introduktionsprogram. Syftet med programmen är att obehöriga elever ska ges möjlighet att komma in på ett nationellt program eller få ett arbete. Det är olyckligt att dessa program faller under gymnasieskolans ansvarsområde då detta frångår grundskolan dess ansvar för att överlämna elever med tillräckliga förkunskaper till gymnasieskolan.

De program som enligt Skolverket erbjuds är från och med juli 2019 Programinriktat val, Yrkesintroduktion, Individuellt alternativ och Språkintröduktion. Programinriktat val syftar till att ge elever utbildning mot ett visst nationellt program och att de så snart som möjligt ska kunna antas till det nationella programmet. Yrkesintroduktion är för elever som saknar godkända betyg för behörighet till yrkesprogram och syftar till att ge yrkesinriktad utbildning för att kunna ansöka till yrkesprogram eller få ett arbete. Det individuella alternativet utformas enskilt för eleven och vänder sig till ungdomar som saknar behörighet till yrkesprogram och som har stora kunskapsbrister och svag motivation eller om eleven önskar allmänt inriktad utbildning som förbereder för annan utbildning.

Språkintröduktionsprogrammet är till för ungdomar som nyligen har anlänt till Sverige. Utbildningen har därför stort fokus på det svenska språket, men har inte anpassats till det stora antalet nyanlända som anlänt till Sverige de senaste åren. Skillnaderna i förkunskaper hos eleverna på programmet skiljer sig kraftigt åt, alltifrån elever som har genomgått grundskola till elever utan tidigare skolgång. Att mängden elever har ökat kraftigt förvärrar situationen.

Nyanlända elevers kunskaper ska bedömas när de tas emot vid intröduktionsprogrammet Språkintröduktion. Detta enligt 17 kap. 14 a § skollagen (2010:800), som trädde i kraft 1 juli 2018 men tillämpas på utbildning som påbörjades från och med 1 juli 2019. Det innebär att elevens bakgrund, skolerfarenheter, språk- och ämneskunskaper och eventuella yrkeserfarenheter ska kartläggas. Enligt Skolverket är ett stöd under arbete, för bedömning och kartläggning av nyanlända elevers tidigare utbildning och kunskaper. Det är positivt men otillräckligt.

För att ge varje individ en större chans att lyckas bör därför en nivåindelning införas i dessa program. Indelning ska göras genom att elever med olika förkunskaper delas in i grupper på två olika nivåer: elever som har genomgått grundskola respektive elever som inte har genomgått grundskola.

Krav på fristående skolor

10. Valfriheten i svensk skola ska värnas. Förslaget om vinstförbud i skelsektorn är därför negativt. Samtidigt finns en skyldighet för samhället att slå vakt om långsiktigheten och elevers rättssäkerhet i skelsektorn. En skola måste kunna garantera att de elever som antas till en utbildning också får fortsätta denna och inte lämnas vind för våg vid en eventuell konkurs.

Fristående skolor ska därför åläggas att ha en ekonomisk buffert som säkerhet för det fall skolan skulle komma på obestånd. Det ska då finnas medel att driva friskolan vidare till dess att kommunen får möjlighet att organisera ett övertagande av de elever som gått på friskolan. Skolinspektionen ska godkänna denna buffert och tillse att inga vinster tas ut innan bufferten är säkrad.

För att motverka risken att oseriösa ägare startar eller tar över en friskola eller förskola måste en betydligt hårdare kontroll ske av både vandel och handel. Ekonomiska förutsättningar och att det inte är betydligt brottsbelastade personer som startar eller tar över en friskola ska kontrolleras. Alla kontroller är meningslösa om det enkelt går att anlita en så kallad målvakt, vilket alltså ska vara omöjligt med seriösa kontroller.

Det har även förekommit att friskolor startats och drivits med lån och bidrag från stater utanför Europa. Risken är mycket stor att sådan finansiering görs av politiska,

religiösa eller strategiska skäl. Av säkerhetsskäl ska det av denna anledning införas ett förbud i skollagen mot att ombud, enskilda personer eller organisationer utanför Norden finansierar friskolor eller fristående förskolor. Undantag ska gälla internationella skolor, IB (International Baccalaureate) och skolor utomlands avsedda för svenska elever.

De religiösa friskolor som varit etablerade sedan lång tid i Sverige och som fungerar väl ska kvarstå. Däremot behöver det införas ett tillfälligt stopp för nyetablering av religiösa friskolor till dess att Skolinspektionen har fått rutin på konsekventa kontroller av dessa skolor, detta i anledning av att en mängd missförhållanden uppdragats på ett flertal av dessa skolor. Det är uppenbart att en hårdare kontroll av dessa skolor behövs.

Sedan friskolereformen genomfördes i början av 90-talet och utvecklingen mot en mängd friskolor tog fart, har en hel del religiösa friskolor sett dagens ljus. Enligt skollagen ska all undervisning ske ”icke-konfessionellt”. Däremot får övrig tid präglas av vissa religiösa inslag. Det står mycket tydligt i skolans styrdokument att alla skolor ska präglas av demokratiska och jämställda värderingar. Direkta avsteg från skolans styrdokument har avslöjats på vissa skolor. Skolinspektionen behöver därför skärpa tillsynen över religiösa friskolor betydligt, inte minst genom fler oanmälda besök.

Förbättra organisationen och inriktningen inom vuxenutbildningen

11. Gymnasieskolans uppdelning mellan studieförberedande och yrkesinriktade program kräver en väl utbyggd vuxenutbildning. En person som valt att läsa ett yrkesförberedande program måste ges en reell möjlighet att läsa in de ämnen som saknas för att kunna sadla om och välja en väg inom högre utbildning.

Vuxenutbildningen är ett viktigt redskap för att säkerställa att befolkning är väl utbildad enligt de krav som arbetsgivarna ställer och de behov som finns.

Men dagens system för vuxenutbildning är spretigt. Kommunen driver, upphandlar och står för utbildningen. Regelverken skiljer sig åt mellan olika kommuner. Det gör att företag har det besvärligt vid rekrytering. Statligt huvudmannaskap gynnar näringslivet eftersom mer tid kan läggas på att bygga utbildningskvalitet inom utbildningarna, till gagn för näringslivet. Samtidigt innebär det att företagen behöver lägga mindre tid på anpassning till olika kommuners regelverk.

Vuxenutbildning ska stärka kompetensen för bristyrken på marknaden. Ökade satsningar på utbildningsplatser inom vuxenutbildningen behövs inom gruvnäringen, gärna i anslutning till orter där gruvnäring finns. Även stålindustrin är viktig, men där är utbildningsinsatserna idag för svaga. Här behövs också utbildningsplatser. Delar av dessa utbildningar kan drivas på distans. Kraftiga satsningar inom åkerinäringen behövs, där det annars kommer att råda brist på busschaufförer. Därför behövs flera utbildningsplatser för yrkesförare. Detsamma gäller skogsindustrin där arbetskraft saknas, inte minst på glesbygden med svårighet för branschen att rekrytera kunnig personal.

Skärpta krav på sfi-undervisningen inom vuxenutbildningen

12. Kraven behöver skärpas avsevärt på sfi-undervisningen (svenska för invandrare). Tester behövs för att avgöra vilken nivå elever befinner sig på. Adekvata krav, undervisning och stöd behöver ges i förhållande till behoven och den varierande nivån.

Skillnaderna är stora i kunskaper och behov av undervisning gällande de elever som är analfabeter och de elever som har goda förutsättningar och utbildning från sitt hemland. Läget idag innebär att elever placeras i samma klass, trots att deras bakgrund, förkunskaper och förutsättningar skiljer sig åt.

Kraven ska skärpas för närvaro, resultat och utbildningsinnehåll. Personer som anländer till Sverige från andra länder och får studera inom vuxenutbildning ska ges obligatorisk undervisning om det svenska samhället och om rättigheter och skyldigheter för medborgare. Ämnena ska testas och kraven vara tydliga på hög kunskapsnivå för att bli godkänd i vuxenutbildningen. Lärare ska vara certifierade i svenska språket på nivå C1 för att få anställning inom vuxenutbildningen.

Stärk utbildningen för särbegåvade elever

13. Svensk skola har präglats av starkt fokus på elever som är i behov av stöd för att klara av undervisningen. Även särbegåvade elever har behov. De behöver ges möjligheter till högre studietakt och större utmaningar. Sveriges skolsystem – inte minst i gymnasieskolan – behöver slå vakt om dessa särbegåvade elever och erbjuda dem avancerad och högkvalitativ utbildning, detta för att kunna attrahera dem att fortsätta studera, forska och arbeta i Sverige. Här krävs ett nytänkande för svensk gymnasieskola.

Patrick Reslow (SD)

Robert Stenkvist (SD)

Jörgen Grubb (SD)

Clara Aranda (SD)

Richard Jomshof (SD)

Michael Rubbestad (SD)

Ebba Hermansson (SD)

Linda Lindberg (SD)